

Туристичними шляхами Поморянищини

Туризм – це та галузь, котра усім приносить задоволення, неповторні враження та приємні спогади. Туризм – це активні пізнавальні форми відпочинку в час подорожей, мандрівок та екскурсій; це - здоров'я, це – рівень культури і виховання.

Поморянищина - туристично привабливий куточок України. Адже тут зосереджено багато історико-архітектурних пам'яток і, зокрема, пам'яток дерев'яної сакральної архітектури.

Туристи, насамперед, мають можливість побувати у Поморянському замку-палаці (унікальна пам'ятка національного значення XVI-XVII ст.).

Подорожуючи Поморянищиною туристи мають можливість відвідати с. Богутин, а саме музей-садибу Кирила Трильовського одного з найвидатніших галичан в історії України, організатора січового руху в Галичині кінця XIX – початку XX ст.

Туристів, безперечно, зацікавить с. Підгір'я де розташована Педагогічна ферма для дітей та осіб з особливими потребами. Тут у парафіяльному домі отець Михайло Сукмановський знаходить місце для всіх. Утім найперше опікується людьми з інвалідністю. Цей будинок, він як така рукавичка, яка стала для всіх притулком і розрослася.

Палітру церковних храмів Поморянищини складають дерев'яні церкви – пам'ятки архітектури:

- Церква Собору Пресвятої Богородиці XVII ст. – смт. Поморяни;
- Церква Святого Івана Богослова – с. Богутин;
- Церква Успіння Пресвятої Богородиці – с. Торгів;
- Церква Різдва Богородиці – с. Чижів;
- Церква Святого Кузьми і Дем'яна – с. Махнівці;

- Церква Преображення Господнього – с. Підгір'я;
- Церква Різдва Пресвятої Богородиці – с. Бібщани;

Приїжджайте на Поморянищину, і ви не пожалієте. Адже це край поєднання різних архітектурних стилів, багата історія, чудові пейзажі з озерами, зеленими пагорбами та лісами. Тут бере початок р.Золота Липа. Тут незабутні краєвиди...

Туристична карта Поморянщини

Туристичні маршрути Поморянищини:

1. смт. Поморяни:

Поморянський замок-палац — унікальна пам'ятка національного значення XVI-XVII ст.

Будівля була збудована у вигляді прямокутної двоповерхової споруди з кутовими вежами і внутрішнім подвір'ям. Завдяки ровам з водою, що оточують мури з трьох сторін, фортеця не раз витримувала затяжні облоги турків і татар. У 1653 р., коли Поморянам загрожувала татарська орда, оборонці замку Андрій Варненський і Григорій Гаванський врятували поселення: коли вороги наблизилися до замку, Варненський звелів відкрити шлюзи (застави) на греблі, — вода ринула з великою силою і потопила чимало нападників. Деякі з них врятувались втечею, але значна частина потрапила у полон, і пізніше їх поселили в Поморянах і сусідніх селах. Поморянський замок був одним із улюблених місць перебування короля Яна Собеського, який за допомогою інженера відбудував його з руїн, значно укріпив і покращив, витративши на це все 25 тисяч золотих. Натомість згодом замок витримував усі татарські напади і облоги протягом 1687-1695 рр. І досі відбуваються щорічні паломництва у Краснопушу. Після смерті короля замок переходив від одних власників до інших, дуже занепав і почав втрачати вигляд фортеці. Поворотним моментом в історії фортеці став 1789 р., коли Поморяни перейшли у власність Прушинських. Тоді, внаслідок перебудов, замок перетворився на палац. Однак вже з XVIII ст. він був повністю занедбаний. Нині від старого замку збереглись два двоповерхових корпуси і кругла кутова вежа. У південному корпусі з боку подвір'я є відкрита галерея. Враховуючи архітектурну цінність Поморянського замку, розроблені проектні пропозиції реставрації та пристосування замку. Запланована реставрація двох існуючих замкових корпусів з відтворенням усіх втрачених елементів декору, як на фасадах, так і в інтер'єрах. Тут будуть музейні та представницькі приміщення. Після проведення археологічних досліджень на території замку пропонується відтворити оборонний рів з мостом; відтворити земляні вали; у внутрішньому подвір'ї замку відтворити партерний сад, характерний для періоду існування палацу.

Дерев'яна церква Собору Пресвятої Богородиці XVII ст. – пам'ятка архітектури національного значення.

Дерев'яний храм-попередник на цьому місці стояв здавна. За місцевою легендою, його звели козаки з загонів Максима Кривоноса і полковника Морозенка, коли йшли в 1648 р. походом на Львів. Святиня згоріла в пожежі 1672 р. Її було відбудовано у 1674 р. за священника Шашкевича. Проте з часом храм став занадто малим для мешканців Поморян, і в 1690 р. було побудовано без жодного цвяха з тесаного дуба більшу церкву, яку ми можемо бачити сьогодні. При храмі також був збудований шпиталь.

У 1851 р. було відновлено інтер'єр храму, а в 1862 р. його було вперше капітально відреставровано. У 1899 р. церкву покрили бляхою. Наступна реставрація відбулася в 1969–1970 рр. У радянські часи будівля використовувалася як склад. Повернули віруючим споруду в 1989 р. 16 червня 1829 р. церкву відвідав Митрополит Михайло (Левицький), а в 1906-му — Митрополит Андрей (Шептицький).

У поморянців існувало переконання, що покров Пресвятої Богородиці не раз рятував місто від нещастя і тому всі молилися до покровительки Поморян — чудотворної ікони Божої Матері. Її перенесено до церкви в 1862 р. За народним переказом, ікону подарували місцевим мешканцям козаки 1658 р. Про перші чудотворні діяння, про офіційне визнання її чудотворною, про коронацію поки що достовірної інформації немає.

Дзвіниця церкви Собору Пресвятої Богородиці – пам'ятка архітектури національного значення.

Костел Пресвятої Трійці – пам'ятка архітектури національного значення.

Костел будувався дуже довго: з 1738–го року зводився мурований храм, у 1758–му помер жертводавець і святиня простояла півстоліття без даху. Лише на початку ХІХ століття костел накрили бляхою і завершили усі роботи в інтер'єрі. Але у 1854–му костел дуже постраждав від пожежі. Проте його було відновлено. За радянських часів храм закрили і лиш за незалежної України в костелі відновили богослужіння. Храм дуже домашній, затишний, душевний. На дзвіниці досі висить дзвін, відлтий із турецької гармати, захопленої королем Польщі Яном ІІІ Собеським при штурмі Хотинської фортеці.

Поморянська ратуша.

Як і більшість галицьких містечок Поморяни мають ратушу, де колись засідали представники міського самоврядування. Побудували її за індивідуальним проектом у стилі неоготики в першій половині XIX століття.

Спочатку ратуша була одноповерховою, зі стрілчастими вікна. Будівлю прикрашали вісім великих неоготичних веж і центральна триповерхова вежа, що мала на горі оглядовий майданчик. В ратуші зберігалася зброя, згодом там були крамниці.

Однак сьогодні можемо побачити лише частину споруди. В першій половині XIX століття вона була набагато більшою і мала форму літери «П». Під час Першої світової війни на ратушу впав снаряд і більшу її частину було зруйновано. До нинішнього часу збереглася лише чверть будівлі – одне крило з трьома неоготичними восьмигранними вежами з кам'яними зубцями, яке після війни нова польська адміністрація пристосувала під магістрат. Не збереглася й центральна висока вежа.

2. с. Богутин: Музей Трильовського.

У селі Богутин на Львівщині взялися за впорядкування території садиби Трильовського, де 2021 року планують відкрити Центр січового стрілецтва. Саме в цій садибі 6 травня 1864 року у родині священника народився Кирило. Тут планують облаштувати різні експозиції і відкрити, власне, музей стрілецької звитяги. «У цьому будинку особлива аура, бо тут жили капелани часів стрілецтва» Кирило Трильовський був відомим галичанином, депутатом віденського парламенту, послом Галицького сейму, публіцистом, засновником товариства «Січ» і січового руху в Галичині. Богутин був його рідним селом.

Кирило Трильовський був видатним діячем та організатором Січового Руху в Галичині кінця XIX – початку XX ст. Народився 6 травня в селі Богутин 1864 року і став одним з найвидатніших галичан в історії України, був адвокатом та сильним громадсько – політичним діячем, тож завдяки своїй стійкій політичній позиції відстоював українські інтереси, будучи послом Галицького сейму. Став одним із засновників Української радикальної партії та впливав на культурно-освітні заходи.

Незважаючи на активну політичну діяльність Кирила Трильовського, найбільшим його внеском у громадське життя, що безсумнівно відіграло чималу роль у процесі формування національної свідомості галицького селянства, є заснування та керівництво січовим рухом. Зокрема, 5 травня 1900 у с. Завалля політик заснував перше спортивно-протипожежне товариство під назвою «Січ». Спортивно-пожежна діяльність цієї організації була формальним приводом її створення, справжньою ж метою її існування було пробудження національної свідомості українців шляхом відродження історичних традицій, виховання патріотичної молоді, освіти селянства. Про велику народну любов до «Січей» свідчить їхня кількість. 1914-го налічувалось 1056 «Січей», членами яких було близько 66 тис. осіб.

Церква Св. Івана Богослова – пам'ятка архітектури.

Церква збудована у 1846 році. У церкві колись служив греко-католицьким священником батько майбутнього ідеолога, засновника і координатора січового руху Кирила Трильовського, який народився в Богутині в 1864 році. До другої світової війни її покровителем був відомий землевласник з Помор'я Юрій граф Потоцький. Церква в користуванні громади УАПЦ.

3. с. Торгів:

Церква Успіння Пресвятої Богородиці 1846 – пам'ятка архітектури.

Церква зведена у 1846 році, очевидно, на місці попередньої дерев'яної. Церква в користуванні громади УГКЦ.

Святиня стоїть в центральній частині села, вище забудови, на цвинтарі. Орієнтована вівтарем на південний схід.

Складається з трьох рівношироких зрубів бабинця нави та вівтаря, до якого з півночі прибудована ризниця. Церква оточена піддашшям на приставних кронштейнах. Вхід з півдня до бабинця захищений двосхилим дашком.

Стіни будівлі вертикально шальовані дошками. Нава завершена дуже низьким восьмигранником, вкритим наметовим верхом з ліхтарем та маківкою. На схід від церкви знаходиться дерев'яна квадратова в плані двоярусна дзвіниця, завершена пірамідальним дахом.

4. с. Чижів:

Церква Різдва Богородиці – пам'ятка національного значення.

Церква постала у 1702 році, а 21 вересня 2007 року офіційно святкували 305-й ювілей церкви. У 1818 р. її перебудував майстер Назаркевич. Пам'ятка архітектури національного значення. Церква у користуванні громади УГКЦ.

5. с. Махнівці:

Церква Св. Кузьми і Дем'яна, дзвіниця – пам'ятка архітектури національного значення.

До 1939 року покровителем церкви був землевласник Юрій граф Потоцький з Помор'я. Останній раз реставрована в 1970 році.

Навпроти західного входу до церкви розташована дерев'яна квадратова в плані триярусна надбрамна дзвіниця.

Згідно переказів, дзвіницю, яка колись стояла неподалік у лісі, перенесли до села і поставили на місці спаленої татарами церкви. У XVIII ст. до дзвіниці добудували зруб, а згодом його розширили і церква отримала хрестоподібний план.

**6. с. Красносільці:
Церква Воздвиження Чесного Хреста XVII ст. – національна пам'ятка
архітектури**

За переказами церква в Красносільцях збудована у XVII ст. Пам'ятка архітектури національного значення.

Розташована в селі, при дорозі, на старому цвинтарі. Видовжена в плані, одноверха. До центрального зрубу нави зі сходу прилягає вужчий зруб віттаря з рівноширокою мурованою захристією, а з заходу - також вужчий бабинець з рівношироким дерев'яним присінком. До віттаря з півночі прибудована дерев'яна ризниця.

Бабинець, нава та віттар з півночі та півдня оточені піддашшям на фігурних випустах вінців зрубів. Стіни церкви вертикально шальовані дошками. Наву завершує низький сліпий восьмимерик, вкритий великою шоломовою банею, увінчаною прозорим ліхтарем та маківкою.

На північ від церкви знаходиться дерев'яна квадратова в плані двоярусна дзвіниця, накрита наметовим дахом.

7. с. Сновичі:

Церква Св. Миколи – пам'ятка архітектури.

Церква зведена у 1906 році за проектом відомого архітектора Василя Нагірного. Кажуть, що на початку 2000-х рр. завалилася центральна баня храму. Її за власними розрахунками відновив талановитий місцевий майстер, сьогодні покійний Ярослав Дідула. Розташована у центрі села, на схилі, нижче цвинтара. Велика хрещата в плані триверха церква на високому кам'яному фундаменті.

До центрального квадратного в плані зрубу нави з півночі та півдня прибудовані гранчасті бокові рамена, зі сходу - гранчастий вівтар, до якого з обох сторін прилягають ризниці, а з заходу - прямокутний бабинець з рівношироким присінком.

Церкву опоясує піддашся на випустах фігурних вінців зрубу. Стіни були вертикально шальовані дошками і лиштвами, з восьмериків їх почали оббивати новими дошками, покриття дахів замінювали новою цинкованою бляхою.

Церкву завершують три світлові восьмерики (над навою більший), вкриті великими цибулястими банями, які вінчають світлові ліхтарі з маківками. Круглі вікна у восьмериках замінили пластиковими.

8. с. Підгір'я:

Проект «Педагогічна ферма для дітей та осіб з особливими потребами»

У селі Підгір'я, що у Золочівському районі Львівської області, реалізується проект «Педагогічна ферма для дітей та осіб з особливими потребами» (офіційна назва французькою мовою: «Ferme pédagogique pour enfants et adultes ayant des besoins spéciaux»), який був затверджений на співфінансування Урядом Люксембургу (Ministry of Foreign and European Affairs of Luxembourg).

Отець Михайло – за пароха в Золочівській церкві Блаженного Миколая Чарнецького. Тут у парафіяльному домі знаходить місце для всіх. Утім найперше опікується людьми з інвалідністю.

Спершу виник проект, який впровадив отець для людей із синдромом Дауна чи іншими ментальними розладами – це свічкова майстерня.

«Цей будинок, він як така рукавичка, яка стала для всіх притулком і розрослася. Свічкова майстерня виникла для того, щоб вони могли мати можливості покращувати моторику рук і одночасно були зайняті. Вона також частково дає

нам утримання, бо люди придбають свічку і це дає можливість нам організувати якусь дозвілля для дітей», – розповідає священник Михайло Сукмановський.

А ще в парафіяльному домі отець Михайло облаштував соляну кімнату та басейн. Діти зі спільноти можуть приходити сюди безкоштовно, коли забажають. Інші ж – за платню. Так заробляють на утримання будинку.

«Просто просити, щоби дали – це одне, а коли ти щось робиш і реалізуєш – зовсім інше, людям це подобається, що ми не просто прохачі, а ми ще щось робимо», – додає отець.

Загалом зараз отець опікується 60-ма сім'ями, де є діти чи молодь з інвалідністю. Віднедавна їх ще й возить у село Підгір'я неподалік Золочева. Там впроваджують унікальний для України проект – «Сироварня при педагогічній фермі». Тож тут вже вчать виготовляти сир. Щоб згодом влаштувати на роботу людей з інвалідністю. Вже виготовляють десять видів сирів, серед них із базиліком, кмином, паприкою та навіть лавандою. А ще вишукані – з пліснявою. Навчилися виготовляти сир самі, а тепер навчають і молодь з інвалідністю. Учні захоплені процесом. Хоча словами сказати їм не так легко, втім емоцій не приховують.

Тут вчать не лише виготовляти сир, але й працювати на фермі. Вона поруч. Туди йдуть із особливим задоволенням.

А на фермі живуть і кози, і вівці, і навіть коні. Усе це вдалося зреалізувати, бо проект отця підтримав уряд Люксембургу і профінансував 60% усіх витрат.

Церква Преображення Господнього - пам'ятка архітектури.

Церква походить з 1840 року. Пізніше, очевидно, була значно розбудована. Церква в користуванні громади УГКЦ.

Розташована на схилі північно-західної околиці села, на цвинтарі. Складається з восьмибічного зрубу нави, до якої зі сходу прибудований вужчий гранчастий вівтар, а від заходу - ширший великий прямокутний бабинець.

Цікаво, що він практично удвічі більший за наву, що трапляється дуже рідко. До вівтаря з півночі прибудована мурована п'ятибічна ризниця.

Церква оточена піддашшям на приставних кронштейнах і випустах вінців зрубів. Стіни будівлі шальовані вертикально дошками. Бабинець завершує пірамідальний дах, на якому посаджена широка восьмибічна баня з ліхтарем та маківкою.

Зруб нави вкритий банею з великим ліхтарем та маківкою. Вівтар завершує п'ятисхилий дах. На північний схід від церкви збереглася невисока мурована двоярусна квадратова в плані дзвіниця, вкрита пірамідальним наметом.

9. с. Бібщани:

Церква Різдва Пресвятої Богородиці 1739 – пам'ятка архітектури національного значення.

Про будівництво існуючої церкви свідчить напис на одвірку дверей (переклад з "Інскрипції): "Збудований храм цей Різдва Пресвятої Богородиці

Року 1739 Місяця Травня Дня 1 за священного ієрея Михайла Кап... св. храму цього".

Церква споруджена майстром Теодором Брегінем (про це сповіщають два написи). Від вибудованої ним будівлі збереглися вівтар, нава і частина бабинця – первісна частина пірамідальної композиції з домінуючою навою.

Напис на дерев'яній таблиці над вхідними дверима свідчить (переклад з "Інскрипції на дерев'яних церквах" В.Слободян): "Та церква Реставрована старанням ксьондза Яна Хромовського з допомогою старших Братівцієї церкви Семеона Товпишкі, Семеона Рекштинського вїта Гринька Наконечного майстром був Іван Росошка Року Божого 1840 місяця липня".

До 1939р. покровителем церкви був відомий землевласник Юрій граф Потоцький. Пам'ятка архітектури національного значення. Церква у користуванні громади УАПЦ.

Розташовується на схилі південної частини села, нижче дороги. Складається з маленької квадратної в плані нави, вузкого вівтаря зі сходу та рівноширокого наві бабинця з заходу.

Після перебудови збудована прямокутна ризниця з півночі вівтаря, розширений в західну сторону бабинець і при його західній стіні влаштовані хори. Церква оточена піддашшям.

Стіни підпасання вертикально шальовані дошками і лиштвами, надопасання - тільки дошками. Низький восьмерик нави вкритий шоломовою банею, увінчаною сліпим ліхтарем з маківкою.

Бабинець та вівтар вкриті трисхилими дахами. На південний схід від церкви розташована дерев'яна квадратова в плані двоярусна дзвіниця, накрита пірамідальним дахом.

